

UVODNIK

VETERANI IN DRUŽBA

V Atenah je bila leta 2015 sprejeta odločitev, da prihodnjo konferenco vojaških zgodovinarjev v raziskovalni skupini za proučevanje konfliktov (Conflict Studies Working Group – CSWG) znotraj programa Partnerstvo za mir gosti Slovenija. V sodelovanju in s finančno podporo Ministrstva za obrambo smo oblikovali organizacijski odbor, ki so ga sestavljale štiri ustanove: Vojaški muzej (za MO), Inštitut za novejšo zgodovino, Fakulteta za družbene vede in francosko obrambno ministrstvo, ki ga je predstavljala Agencija za veterane in žrtve vojne. Ministrici za obrambo Andreji Katič in brigadirju Milku Petku pa smo hvaležni za podporo pri organizaciji, financiranju ter razumevanju vloge Republike Slovenije v mednarodnih znanstvenih krogih. Razumevanje in vsestranska podpora sta nam omogočila uspešno izvedbo odmevnega mednarodnega posveta. Na njem smo se uspeli soočiti s (pre)nekaterimi izkušnjami in predstaviti številne izzive. Predvsem pa so vsi udeleženci zapuščali Ljubljano s prijaznimi vtisi in novim znanjem o slovenskem obrambnem sistemu ter naši zgodovini.

Pri izbiri tem, ki naj bi jih raziskovalci iz več kot 30 držav raziskovali in nato tudi predstavili na letni konferenci, smo se strinjali, da bi tokrat morda postavili v ospredje manj izrazito vojaško temo – veterane. Zakaj? Vojaški zgodovinarji smo vse prevečkrat osredinjeni na pomembne spopade, bitke in vojne, v katerih imajo najpomembnejšo vlogo vojaški poveljniki, politični odločevalci in koalicije sil. Z vso vnemo proučujemo taktiko, operatiko, strategijo, razlagamo vlogo vseh mogočih bolj ali manj pomembnih dejavnikov, ki so vplivali bodisi na potek spopada bodisi na njegov rezultat. Posledice spopadov, bitk in vojn analiziramo in tolmačimo z veliko količino arhivskega gradiva in odstiramo tančice skrivnosti številnih, morda že običajnih dejstev ...

Toda, ko orožje utihne in besedo ponovno prevzamejo politiki, ko se življenje na različne načine začne vračati v čim normalnejše razmere, saj so vojna in njene

posledice nedvomno nenormalne, se v ospredje postavi odpravljanje posledic te vojne. Obnova porušenih mest in infrastrukture ter vsestransko oživljanje gospodarstva so v središču pozornosti. Vojske, tako tiste, ki so zmagale, še bolj pa tiste, ki so bile poražene, stopijo v ozadje. Še bolj v ozadje pa stopijo vojaki, morda najbolj tisti, ki zaradi vojnih posledic ne morejo več nadaljevati dela v vojaških strukturah. In prav te nepopravljive posledice nepovratno in vsestransko spreminjajo njihove osebnosti, da pogosto za vedno spremenijo način življenja. Največkrat tako, da se njihov status, družbeni, socialni in tudi vsestranski, spremeni na slabše. Prav zaradi tega so se oblikovale različne veteranske organizacije, ki niso namenjene le vzdrževanju stikov med nekdanjimi vojaki, temveč so tudi združenje, ki zagovarja njihov status in njihove pravice ter opozarja na njihovo neenakost v družbi. Pričakovati bi bilo, da je položaj veteranov tako zadovoljivo rešen in da kakršna koli nadaljnja marginalizacija nekdanjih pripadnikov oboroženih sil ni več mogoča, pa vendar ni tako.

Čeprav je odnos države do veteranov pravzaprav ogledalo njene zrelosti, občutljivosti do ranljivih ter spoštovanja do najbolj zaslužnih, ta pogosto ni tak, kot bi pričakovali. Razlogi so na obeh straneh: tako pri odločevalskih elitah, ki veliko prehitro dajejo prednost drugim, nemara aktualnejšim izzivom, pa tudi pri veteranskih organizacijah, ki bi prav gotovo morale biti z boljšim načinom organiziranja neposreden in tudi trši pogajalec, ko se razpravlja o statusu veteranov. Med gospodarsko krizo, ko skoraj po pravilu posledice prizadenejo nižje družbene sloje, ni dosti drugače tudi z veterani. Manjšanje nacionalnih ter obrambnih proračunov pomeni zmanjševanje sredstev tudi za veterane, največkrat se finančni rezi začnejo prav pri njih.

Zato je razprava o statusu veteranov zelo primerna tudi danes. Hkrati pa so prav veteranske organizacije živ zgodovinski spomin na izjemne napore in velike žrtve, zato nas opominjajo na krute posledice vojn in dogodke po njej. Zelo, zelo bi se morali odločevalci zgledovati po njih ... Mogoče ta razprava in njej podobne vsaj malo spremenijo tudi odnos do njih.

Vam, spoštovane veteranke in veterani, pa se moramo zahvaliti in pokloniti ter z velikim spoštovanjem negovati čim pristnejše odnose z vami. Vemo, da je temeljna značilnost veterana, da je pred svoje interese ter interese svojih bližnjih in drugih skupin postavil narod kot celoto. Da je bil zanj pripravljen žrtvovati največ – svoje življenje. Zato je prav in tudi spodobi se, da našim veteranom z dostojnim odnosom in vsestranskim vključevanjem v sodobno družbo zagotovimo kakovostno življenje.